

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**De Ivstitia Et Ivre Libri Decem, Reuerendi P. F. Dominici
Soto, Segobiensis, Ord. Præd. Theologi præclariss.**

Soto, Domingo de

Venetiis, 1608

1 An lex humana in communi debeat co[n]stitui.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38878

explicationem & positionem, de iure Diuino, tum antiquo, tum et Evangelico. Ad hoc tamen respondeatur, quod ratione originis ois ius gentium dicitur de iure nature, licet ratione illationis ac positionis nuncupetur ius gentium, ob id quod nihil verat, si ante legem scriptam Decalogus censeretur posteriori modo iure gentium. Tamen si propter evidentiam proxima illationis, forsitan non fortiretur nomen nisi iuris naturae. Nam est Decalogus adeo patet, ut principis naturalis iuris sit proximus. At vero quod caligante iam mortali mente, praetera illo digito Dei in tabulis exarata sunt, nomen obtinuerunt diuini iuris. Non quod supra naturam sint, sed quia Deo auctore exposita. Per hoc sequitur argumentum primum ius gentium, sic non negatur quodam modo esse naturale, ut in ceteris ab illo differre per illationem: tunc praesertim dum longius conclusio a principis distat. Secunda collectio humanae legis est, ordo ad eum bonum. Et si hunc ordinem diuiditur respectu diuersorum officiorum ac ministrorum, qui egerint operas nauat eum bono: ut est lex sacerdotum, qui religionis cultu consecretantur. Et leges militum, qui publici sunt custodes legesque magistratum, qui iustitiae administrandae praesentantur. Haud inde fit consequens (ut secundo loco ante quodam arguebatur) multiplicandam esse hanc diuisionem ad opificum numerum qui sunt in republica. Nam alij non sunt publici eius ministri eum bono deputati, sed particularibus necessitatibus inseruientes. Tertio conuenit legi humanae ab illis institui, qui publica funguntur administratione reipublicae: generis autem reipublicae (ut supra iam secundum Aristotem in Polit. diximus) multae sunt species. Alia enim est Aristocrazia, id est, optimarum principatus: quare leges quae ab illis eduntur, nuncupantur Senatusconsultis: responsa prudentum &c. Secunda regiminis species est, Oligarchia, id est, paucorum diuitemque & potentium principatus. Et si hoc sumitur ius praetorum, quod est de honorarium. Tertium regimen est Democrazia, hoc est, popularis potentia: cuius leges dicuntur plebiscita. Aliud autem dicitur regimen tyrannicum, de qua specie propter eius corruptionem nullum sumitur legum nomen. Sed quartum regiminis institutum, est regnum. Et secundum hoc sumitur species legum, quae dicuntur consti-

tutionem principum. De quibus extat titulus 1. lib. Digestorum Cuius prima lex est, Quod Principi placuit, legis habet vigorem. Aristotem autem ex his videtur aliud comminisci quod ei forsitan optimum iudicatum est. Et ex hoc (ut auctor est Isidorus) natae sunt leges, quas maiores natas simul cum plebeius ianxerunt. Et per haec satisfactum est tertio argumento. Haud enim harum differentiae legum ob numerum tantum legumlatorum discernuntur, immo ob species regiminis diuersas. Quocirca non est eadem ratio diuisionis legum in Romanas, Athenienses, Lacedaemones, &c. Haec enim non specifica, sed prorsus numerica est. Quantum, quod lex humana sua ratione includit, est componere humanos mores, diuersosque ad insultus compelescere. Ex hac ergo parte sumitur diuisio legum in legem Iuliam de adulterio & Cornel. de iudicio & Aquilia, & alias: quae licet a suis autoribus nota traxerunt, tamen non solum hac ratione discrepant (quod quarto argumento impugnabatur) sed per specificam actionum distantiam, de quibus late sunt. Restant ergo omnia argumenta soluta. Haec autem satis dicta sunt ad exponendum iuris diuisiones. De quibus, praeter loca citata, copiosa fit mentio, scilicet de origine iuris.

QUESTIO VI.

DE POTESTATE LEGIS Humanae.

S. Tho. 1. 2. quaest. 96.

ARTICVLVS I.

Virum lex humana in communi debeat constitui.
 Post legis humanae necessitatem qualitateque & diuisiones, sequitur de eius potestate, & virtute. Et initio ab eius generalitate sumptum, quaeritur primum, utrum debeat in communi constitui? Et arguitur a parte negativa. Primum ex Philosopho 5. Ethic. ubi ait, de singulis etiam lege iuberi, ut sacra Braside facere, id est, distinguit contra ea quae publicis decretis instituntur. Inde colligitur, leges non in communi, sed in singulari quoque poni. Secundum, leges sunt de actionibus nostris, quae tamen in singulari fiunt, ergo deent in singulari fieri. Tertium lex est mensura iustitiarum actionum, & mensura,

Aristor. Isidor.

Ad tertium arg.

Quarta collectio legis humanae. Ad quartum.

Argu. 1. partis negatiuae. Aristor.

Argu. 2.

Argu. 3.

fata, vt primo Metaphysicor. docetur debet esse certissima: actiones aut nostra lubrica incertaq; sunt: congruentius ergo leges de singularibus casibus decernerentur, qua in coi. In cotrariu est pomponius Iuriconsultus, ff. de legibus, vbi ait: Iura constitui oportet in his, que accidunt, hoc est, in his que vsu venire solent: non in his que prater opi. & in sperato contingunt, idq; trib. subsequentibus legib. inculcat.

Conclusio vniuersalis. Responso facili per vnicam conclusionem instituitur: Lex debet in coi. constitui: hoc est non debet praeicipere. Si talis aut talis occiderit, vel tali de causa, aut cu talis circumstantia capite plectatur, verum in coi. Quicunque occiderit Accidentaliter enim illa circumstantia nequeunt lege concludi, at per prudentiam sunt postea perpendenda. Enimvero vt in speculatiuis, quemadmodum iubeat Plato quiescendum in speciebus est, eo q; de singularibus que caduca sunt, nulla est scientia, sed experientia; sic, & in practicis de singularibus que forte accidunt, nulla esse potest lex, sed sola prudentia. Probatur aut praterea conclusio tum ex fine legis, tum ex alijs que illi adherent. Nam in iust. prox. asserit legem debere pro coi. vtilitate ciuium scisci. Inde ergo fit, vt debeat talis conditio, qualis coi. expediat bono: commune autem bonum ex multis constat tam personis, quam negotiorum varietate. Sunt inquam qui legibus parere coguntur, senes, & iuvenes potentes, & debiles, sapientes & ignorantes, quibus multa possunt negotia contingere. Debet ergo legifer hunc omnibus prospicere, quod fieri aliter nequit, quam si lex in communi ponatur. Deinde ponit August. (vt i. de Ciuit. Dei. Ait Aug.) non vt paruo tempore duret, sed vt longis seculis. Graue n. respublica accipit detrimentum frequenti submutione legum, sit aut de singularibus casibus poneretur, illis demutatis mutari & ipsa subinde deberet. Ex presententi conclusionem elicitur illud axioma. Lex non respicit ea que raro, sed ea que vt plurimum contingunt. Quod iuriconsultus eorum qui verbis citatis pronunciat. Contra hac igitur legum naturam grauiter peccant, qui singulis casibus legibus occurrere contentunt. Extat (vt exempli gratia dicam) lex de ambitu, nempe quo candidati ambire prensareque prohibentur. Vt autem huiusmodi murus firmior sit alia comitatur lege, vi-

delicet, ne quis domos ipsorum adeat, ne ipsi obambulent, ne vllus cu ahero colloquatur. Quod si scholaris contrafecerit, iure suffragandi priuetur, si vero candidatus, ipse ius quoque amittat petendi cathedram. Reuera hoc plus iusto est irretire humanos amicos. Contra eadem tamen doctrinam delinquent, qui in condendis legibus non alia tempora longius prospiciunt, quam quod presens est. Sunt inquam qui exiguum numerum personarum considerantes, charitate feruentiu, graui legum onere religionum familias premitunt, quas cum posteris ferre nequeant, ceruicibus excutunt. Verissima ergo doctrina est, q; leges debent sic in communi ferri, vt multis temporibus personarumq; qualitatibus & casibus coaptari possint.

Ad primum igitur argumentum respondetur, tres gradus in presentiarum distincti praeceptionum ac prohibitionum humanarum. Primus est omnino generalis, nempe quando instituta non in gratiam alicuius singularis, sed in bonum totius reipublice sunt, & hae proprie dicuntur leges, vt. Qui eadem fecerit, capite plectatur. Magistratus non pretio creentur, iudicia iudices ne pretio vendant. Et istae sunt proprie leges. Alia vero sunt, que in gratiam singularis personae conceduntur. Et istae non tam leges, quam privilegia seu dispensationes dicuntur, vt cum Rex militi strenue se in bello gerenti iura nobilitatis confert. Et elemosynas in subsidium belli contra Turcas largientibus, singularia Potifex impartitur privilegia. Hoc autem perspecte audiendum est. Potest enim vera lex in gratiam singularis personae ferri, vt sunt leges festorum, que in honorem Virginis sacrae, aut alius cuiusq; diui solenniter ferimus; istae n. in coi. omni populo inducuntur. Privilegia autem non praferunt talem vniuersalitate speciem; alias, n. inducerent formam legis, vt est illa, que tota nobilitatem a soluendis tributis eximit; & illa generalis. Qui tot annis militauerit, emeritus sit miles. In postremo autem gradus sunt sententiae iudicum, quae (vt supra dictum est) non leges, sed legum sunt applicationes ad singularia. Secundi autem argumenti responsio facillima est. Nam cum lex mensura sit, non debent esse tot leges, quot actiones, sed sicuti vna regula artifex plurimos disponit lapides, & eadem v-

Pomponius.

Conclusio vniuersalis.

Probatio conclusio.

August.

Primum peccatum eorum qui verbis citatis pronunciat.

Secundum peccatum eorum qui in condendis legibus ad id solent q; ad est prospiciunt.

Ad primum argumentum. Primus gradus.

Secundus gradus.

Potest vera lex ferri in gratiam singularis personae.

Postremus gradus. Ad secundum argumentum.

Ad tertium. *na plurimas metimur quantitates, sic vna communi lege plurimas regulamus actiones. Tertio autem argumento fatemur, non posse humanas leges tanta polleere certitudine, quanta est in naturali, sed tamen neque in omnibus exigenda est eadem certitudo, vt i. Ethic. ait Arist. Et idco factis est, humanis legibus, si plurimum sint vsu recta, licet nonnunquam deficiant.*

ARTICVLVS II.

Vtrum ad legem humanam pertineat omnia vitia cohiberi.

Prima ratio. *Postquam de generali forma legis visum est, in communi esse ferendam, sequitur vt de eius latitudine videamus, an omnia vitia debeant humanis legibus prohiberi. existit n. statim in foribus rō affirmatiua. Enim verò si leges, vt supra nos Isidorus docuit, in hoc humanitus posite sunt, vt earum metu coerceatur iniquorum audacia, cum aliter coerceri nequeat quam si omnia prohibeantur vitia, consequens fit, vt omnia humanis legibus vetari debeant. Secundo, cum etiam ex Aristotele iam audiuerimus, illud esse legislatoris propositum, vt bonos studiososque faciat ciues; id autem nequeat, nisi homines ab omnibus vitijs retrahendo, fit, vt debeat legibus omnia compescere vitia.*

Secunda ratio. *Tertio, lex humana (ut etiam visum est) a naturali deriuatur, legi autem naturæ cuncta repugnant vitia, ergo legibus humanis omnia cauere debent. In contrariū est Aug. lib. i. de libero arbi. vbi ait humanam legem multa concedere, ac impunita relinquere, quæ per diuinam prouidentiam vindicantur.*

Tertia ratio. *Responso huius questionis more & vsu patentissima est, quæ duabus conclusionibus constat. Prior est, Leges humanæ non omnia prohibet vitia. Fulcitur aut hæc naturalis rōne. Lex (quod identidem resumimus) mensura est humanarū actionū, mensura aut (vt i. o. Metaphy. auctor est Philosophus) homogenea esse debet, hoc est eiusdē rōnis rebus ipsis quas metimur. Enim vero quantitates cōtinuas vna metimur, aut pede, aut palmo, quæ quantitates itidē cōtinuæ sunt, liquores vero & grana metimur modio, sed pondera, libra, idque in singulis generibus obseruamus. Fit ergo*

August. *consequens, vt leges hominum humanæ sint conditioni adaptandæ. Id quod Isidorus illic admonuit, vbi iussit legem debere esse possibilem secundum naturam & secundum consuetudinem patriæ. Conditiō autem humana id postulat, vt leges non sit summo rigore vitiorum vindicæ, ergo tales debent institui. Quod autem hoc nostra conditiō & ingenium exposculet, sic accipito: Leges toti multitudini ponuntur; in multitudine autem longè plures sunt qui virtutum habitibus non sunt imbuti, sed cum prauis corruptisque affectibus colluctantur, quique adeo potentes non sunt præclara virtutum opera assequi, nam studiosi habitus sunt quibus facultatem nascimur studiosè agendi, ergo sicuti leges non eadem pueris, quæ viris, neque eadē secularibus quæ religiosis ferendæ sunt, sic neque toti multitudini illa sub penè interminatione prohibenda sunt, à quibus tota multitudo pro humana fragilitate abstincere non potest, sed ea prorsus quæ plurimi cauere possunt. Posterior conclusio: Ea potissimum vitia, flagitia, & scelera, debent leges humanæ prohibere, quæ reipublicam de sua pace & quiete deturbant, quæ sunt crimina, quæ iniustitiam habent annexam, puta illa, quæ sunt contra communitatiuam iustitiam, vt homicidia, furta, adulteria, fraudes, & iniurias, atque id genus reliqua. Enim vero, tranquillitas hæc & rei publicæ serenitas, scopus est & finis omnium leges condunt. Quin verò alia quæ impune permittunt, vt hæc cuitentur sinunt, nempe meretricia, vt adulterijs obuietur, vsure, vt caueantur furta. Hinc fit, crimina & scelera non quò grauiora sunt coram Deo, diuini in republica vindicari sed quò paci sunt magis inimica. Periuicia enim quæ peiora sunt furis, & blasphemix, quæ homicidia sua immanitate exuperant, non prohibentur capitali supplicio, sed Deo referuantur castiganda. Veruntamē illa quæ substantiam religionis concutiunt vt hereses, & apostasix, atque illa quæ sua sceditate aures insciant, licet non sint hominibus iniuriosa, acerbius nihilominus sunt vindicanda.*

Prima conclusio. *Ad primum igitur argumentū respondetur, quod Isidorus dum ait, legum metu coercendam esse hominum audaciam, se ipsum exponit, quòd debeat legibus prohiberi iniuriæ, quas contra iustitiam impu-*

consequens, vt leges hominum humanæ sint conditioni adaptandæ. Id quod Isidorus illic admonuit, vbi iussit legem debere esse possibilem secundum naturam & secundum consuetudinem patriæ. Conditiō autem humana id postulat, vt leges non sit summo rigore vitiorum vindicæ, ergo tales debent institui. Quod autem hoc nostra conditiō & ingenium exposculet, sic accipito: Leges toti multitudini ponuntur; in multitudine autem longè plures sunt qui virtutum habitibus non sunt imbuti, sed cum prauis corruptisque affectibus colluctantur, quique adeo potentes non sunt præclara virtutum opera assequi, nam studiosi habitus sunt quibus facultatem nascimur studiosè agendi, ergo sicuti leges non eadem pueris, quæ viris, neque eadē secularibus quæ religiosis ferendæ sunt, sic neque toti multitudini illa sub penè interminatione prohibenda sunt, à quibus tota multitudo pro humana fragilitate abstincere non potest, sed ea prorsus quæ plurimi cauere possunt. Posterior conclusio: Ea potissimum vitia, flagitia, & scelera, debent leges humanæ prohibere, quæ reipublicam de sua pace & quiete deturbant, quæ sunt crimina, quæ iniustitiam habent annexam, puta illa, quæ sunt contra communitatiuam iustitiam, vt homicidia, furta, adulteria, fraudes, & iniurias, atque id genus reliqua. Enim vero, tranquillitas hæc & rei publicæ serenitas, scopus est & finis omnium leges condunt. Quin verò alia quæ impune permittunt, vt hæc cuitentur sinunt, nempe meretricia, vt adulterijs obuietur, vsure, vt caueantur furta. Hinc fit, crimina & scelera non quò grauiora sunt coram Deo, diuini in republica vindicari sed quò paci sunt magis inimica. Periuicia enim quæ peiora sunt furis, & blasphemix, quæ homicidia sua immanitate exuperant, non prohibentur capitali supplicio, sed Deo referuantur castiganda. Veruntamē illa quæ substantiam religionis concutiunt vt hereses, & apostasix, atque illa quæ sua sceditate aures insciant, licet non sint hominibus iniuriosa, acerbius nihilominus sunt vindicanda.

Ad primum igitur argumentū respondetur, quod Isidorus dum ait, legum metu coercendam esse hominum audaciam, se ipsum exponit, quòd debeat legibus prohiberi iniuriæ, quas contra iustitiam impu-

Postre
ma con-
clusio.

Proba-
tio.

Corolla-
rium.

Ad pri-
mū arg.

